

Başvuru Numarası : 2018/4237
Toplantı Tarihi / Sayısı : 07.05.2019 / 85
Karar Numarası : 2019 / 30
Başvuran : 1- A.M... T... 2- Z... B... 3- A... E...
4- E... Z... 5- Ö... M... 6- Ç... K...
7-H... Y... 8- N... Y... 9- S... S...
10- O... P... 11- N... T...
12- T... Ö... 13- A... Ö...
14- H... A... 15- R... T... 16- F... O...
17- F... K... 18- M. A... C...
19- A. E... E... 20- Ö... T...
21- E... B... 22- K... Ş... 23- M... A...
Adres : P... L T... K... C... İ... K...
Muhatap : P... L T... K... C... İ... K... M...
Muhatap Adres : P... L T... K... C... İ... K...

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranların hükümlü olarak buldukları P... L Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumunda kalmakta oldukları koşullarda kalabalıklaşma problemi yaşadıkları, ceza infaz kurumuna yeni gelen tutuklu ve hükümlülerin girişte çıplak aramaya tabi tutuldukları, kabul etmedikleri zaman görevliler tarafından darp edildikleri, görevliler tarafından kötü davranışlara maruz bırakıldıkları, haftalık sohbet ve atölye haklarının keyfi olarak engellendiği, revire çıkamadıkları ve tek doktorun görev yapmakta olduğu, kelepçeli tedaviye zorlandıkları, yasal olan ve bayilerde satılan gazetelerin gerekçesiz olarak verilmediği, radyoların verilmediği, yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğu, yemeklerde kullanılan yağların kötü olduğu, suların kanalizasyon kokusu geldiği, şikayetçi olduklarında da suların kesildiği, odalara arama için girildiğinde odaların darmadağın hale getirildiği, köpeklerle arama yapılıp aramada hijyen kurallarına dikkat edilmediği iddiaları ve mağduriyetlerinin giderilmesi talebi.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru dilekçesi ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde başvurunun değerlendirilmek üzere Ulusal Önleme Mekanizması Birimine gönderilmesine karar verilmiştir. Başvuruya konu aynı iddialarla ilgili olarak başvuranlarla aynı ceza infaz kurumunda kalmakta olan hükümlü ve tutuklardan K... Ş... ve M... A... tarafından Kurumumuza yapılan 30.10.2018 tarihli 2018/4017 Başvuru Numaralı dosyanın 10.04.2019 tarihinde bu başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuranların iddialarıyla ilgili olarak 6701 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca P... L İpi Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden yazılı görüş istenmiştir. Kurum İdaresi görüş bildirmiştir. Başvuranlara, 6701 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin 2 iinci fıkrası uyarınca muhatabın yazılı görüşü iletilmiş ve söz konusu görüşe ilişkin olarak başvuranlar tarafından yazılı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

Başvuru dilekçesinde ifade edildiği şekliyle ve kurum idaresinin cevabı ile ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar:

5. Yasa dışı terör örgütü mensubu olmak (PKK) suçlarından hükümlü ve tutuklu olarak bulunmakta olan başvuranlar, tutulmakta oldukları P... L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda başvuru dilekçesinde ileri sürmüş oldukları iddiaları sebebiyle kötü muameleye maruz kaldıklarını belirterek mağduriyetlerinin giderilmesi talebiyle kurumumuza başvurmuşlardır.

6. Başvuranların iddialarıyla ilgili olarak Ceza İnfaz Kurumundan yazılı görüşü istenmiş ve kurum yazılı görüşü ve ekinde, başvuranların iddialarıyla ilgili olarak, Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından alınmış olan kararları, vizite defteri kayıtları, yemek listesi, koğuş arama tutanakları, su analiz raporları, spor faaliyetleri ile sosyal ve kültürel faaliyet listeleri, arama mevzuatı, iç yönetmelik gönderilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17 inci maddesinde; "...Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz..." hükmü yer almaktadır.

8. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun "Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 3 üncü maddesine göre "(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."

9. Aynı Kanununun 9'uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun "özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"le görevli olduğu düzenlenmiştir. Aynı Kanununun 17 inci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, "özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği" hükme bağlanmıştır.

10. Aynı Kanununun "Başvurular" başlıklı 17 nci maddesinin 1 inci fıkrasına göre "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."

11. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin "Ret Kararı" başlıklı 72 inci maddesi gereğince; "İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olmadığı kanaatine varılması halinde, ret kararı verilir."

12. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "İnfazda Temel İlke" başlıklı 2'nci maddesinin 2 inci fıkrasına göre "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz."

13. Aynı Kanunun "Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler" başlıklı 6'ncı maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendine göre; "Hükümlüler ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulurlar."

14. Aynı Kanun'un "Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma, İfade Özgürlüğü" başlıklı 60'ıncı maddesinin 1 inci fıkrasına göre; "Ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanır ve hükümlülerin bunlara katılmaları hususundaki usûller düzenlenir."

15. Aynı Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre "Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez."

16. Aynı Kanunun "Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri" başlıklı 71 inci maddesine göre "Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir." Mezkur Kanunun "Hükümlünün muayene ve tedavisi" başlıklı 78 inci maddesine göre "Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır." Aynı Kanunun "İyileştirme programlarının belirlenmesi" başlıklı 73 üncü maddesi gereğince; "Hükümlünün geçmişi, suçluluk nedenleri, suç sicili, fizik yeteneği ve ruhsal yapısı, kişisel doğası, arz edebileceği tehlike halleri, hapis cezasının süresi, salıverildikten sonraki beklentisi dikkate alınarak, toplumun hukuka uygun hareket eden ve üretken bir üyesi olarak yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve bireysel ihtiyaçlarına uygun bir biçimde iyileştirme programları uygulanır. Bu programların hazırlanması ve uygulanması amacıyla ceza infaz kurumlarında eğitim ve psiko-sosyal hizmet servisleri oluşturulur. Hükümlü, amaca uygun iyileştirme gereklerinin gerçekleştirilebileceği kurumlara veya bölümlere yerleştirilir." Aynı Kanunun "Hastaneye sevk" başlıklı 80 inci maddesine göreyse "Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir."

17. Aynı Kanunun "Beden Eğitimi ve Boş Zaman Etkinlikleri" başlıklı 87 inci maddesi "(1)Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal

sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır. (2) Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlüler katılabilirler.” hükmünü içermektedir.

18. Aynı Kanunun "Hükümlünün Beslenmesi" başlıklı 72 inci maddesi gereği;

"(1) Hükümlüye Adalet ve Sağlık bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

(2) Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışardan sağlanabilir.

(3) Hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir.

(4) Kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklara ve süt emziren annelere durumlarına uygun gıda verilir."

19. 5275 sayılı Kanunun “Zorlayıcı araçların kullanılması” başlıklı 50 inci maddesine göre “(1)Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. (2)Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar, (a) yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, (b) hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle, (c) diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle kullanılabilir.”

20. Aynı Kanunun “Kuruma Alınma ve Kayıt İşlemleri” başlıklı 21 inci maddesinin 1 inci fıkrasına göre “[...]Üstleri ve eşyaları arandıktan sonra kabul odalarına konulur ve hekim muayenesinden sonra kuruma yerleştirme işlemleri yapılır.”

21. Aynı Kanununun “Arama” başlıklı 36 inci maddesine göre; “Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Her ay bir kez mutlaka arama yapılır.”

22. Aynı Kanunun “Hükümlünün barındırılması ve yatırılması” başlıklı 63 üncü maddesi şöyledir: “ (1) Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırılırlar. (2) Her hükümlüye yöresel iklime uygun nitelikte tek tip yatak ve yeterli sayıda yatak takımı verilir. (3) Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez. (4) Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlanır.”

23. Aynı Kanunun “Tutukluların Barındırılması” başlıklı 113 üncü maddesine göre “Tutuklular, maddî olanaklar elverdiğince suç türle-rine ve taşıdıkları güvenlik riskine göre ayrı odalarda barındırılırlar. Arala-rında husumet bulunanlar ile iştirak hâlinde suç işlemiş olanlar aynı odalarda barındırılmazlar ve birbirleri ile temas etmelerini engelleyecek tedbir-ler alı-nır.”

24. 06/04/2006 tarih ve 26131 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük’ün “Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım” başlıklı 46 ıncı maddesine göre; “(1)Kurumlarda, oda ve eklentilerinde, hükümlünün üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapılır. Oda ve eklentilerinde yapılacak aramalarda bir hükümlü hazır bulundurulur. (2)Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, çıplak olarak veya beden çukurlarında aşağıda belirtilen usullere göre arama yapılabilir. a) Çıplak arama, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir, b) Arama sırasında önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılır, bedenin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılır. Bu giysiler de mutlaka aranır, c) Çıplak arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir. Aranılan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılması istenir, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceği bildirilir. Beden çukurlarındaki arama, cezaevi tabibi tarafından yerine getirilir, d) Çıplak olarak arama, mümkün olan en kısa süre içinde bitirilir [...] (9)Arama ve sayımlar sırasında insan onuruna saygı esastır.” Mezkur Tüzük’ün “Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar” başlıklı 129 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasına göre “Hükümlüler, odalarından çıkış ve dönüşlerinde ayrı yerlerde ve farklı memurlarca üst ve eşya aramasına tâbi tutulurlar.” Aynı maddenin 7 inci fıkrası ise aramalarda insan onurunun korunmasını güvence altına almıştır.

25. 20/3/2006 tarihli ve 10218 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük’ün (Tüzük) 77 inci maddesi şöyledir: “(1) Hükümlülerin beslenmesinde, 5275 sayılı Kanunun 72’nci maddesinde belirtilen hükümler uygulanır. (2) Hükümlülerin beslenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle gösterilir.” Yine aynı Tüzük’ün(Tüzük) "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 09 ıncı maddesi birinci fıkrası gereği "(1)Hükümlü, kurumlarda merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. (2)Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz. (4)Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

26. 26/10/2005 tarihli ve 25978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin "İaşe ile ilgili esaslar" başlıklı 4 üncü maddesi ikinci fıkra hükmüne göre; "Görevi başında bulunan personel, hükümlü ve tutuklu ile aynı şekilde iaşe edilir."

27. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün, Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu, 22/01/2007 tarih ve 45/1 sayılı Genelgesi'nin, Ortak Hükümler Başlıklı Bölümünde; "(1)Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Bu faaliyetler yüksek güvenli kurumlara ile diğer kurumların yüksek güvenli bölümlerinde on kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde yürütülür. Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir. (3)Ortak etkinliklere katılacak hükümlü ve tutukluların gruplandırılması, programların amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden uygulamaya son verilmesi veya gerekli değişikliklerin yapılması hususlarında idare ve gözlem kurulunca karar alınır denildiği, (13)Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır." denilmektedir.

28. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unun"Sürelili veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62 inci Maddesine göre; "(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelili ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. (2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlara, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz. (3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmez."

B. Uluslararası Hukuk

29. İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 5 inci maddesine göre "Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz." Beyanname'nin 7 nci maddesine göre "Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korumasından istifade hakkını haizdir. Herkesin işbu Beyannameye aykırı her türlü

ayırddedici mualeleye karşı ve böyle bir ayırddedici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.”

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1 inci maddesi şöyledir: "Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar." Sözleşme'nin 3 üncü maddesi şöyledir: "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz. "

31. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İşkence yasağı" başlıklı 3 üncü maddesine göre; "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

32. A.İ.H.S.'nin 8 inci maddesi şöyledir: "Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2.Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir." AİHS'in 14 üncü maddesi şöyledir: "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.

33. İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 2 inci maddesine göre;

"1. Sözleşmeye Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacaktır.

2. Hiçbir istisnai durum, ne harp hali ne de bir harp tehdidi, dahili siyasi istikrarsızlık veya herhangi başka bir olağanüstü hal, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez.

3. Bir üst görevlinin veya bir kamu mercinin emri, işkencenin haklılığına gerekçe kabul edilemez.”

34. Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 2 inci maddesine göre "Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi her hangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı bu ve haklara saygı göstermeyi taahhüt eder." Sözleşmenin 7 inci maddesi ise şöyledir: "Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz. Ayrıca hiç kimse, serbest iradesi olmadan tıbbi veya bilimsel bir deneye tabi tutulamaz." Sözleşmenin 10 uncu maddesine göre "Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir.”

35. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek "Dağıtım ve Yerleştirme" alt başlıklı 18.1

inci maddesi şöyledir: “Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olduğunca özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.”

36. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın “Temel İlkeler” alt başlıklı 2 inci maddesi şöyledir: “Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkes cezalandırılmalarına veya tutuklanmalarına hükmedilen kararlar yasal olarak ellerinden alınmayan tüm haklara sahip olmaya devam eder.”

37. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 3 üncü maddesine göre “Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır.”

38. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 4 üncü maddesine göre “Mahpusların haklarını ihlal eden cezaevi koşulları kaynak yokluğu gerekçe gösterilerek savunulamaz.”

39. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 5 inci maddesi şöyledir; “Cezaevindeki yaşam kamusal hayatın olumlu yanlarına olabildiğince yaklaşacak biçimde düzenlenmelidir. Alıkonma sürecinin tümü, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin özgür toplumla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştıracak şekilde yönetilmelidir.”

40. Avrupa Cezaevi Kurallarınının 24.4 üncü maddesi şöyledir: “Ziyaretler mahpusların aile ilişkilerini olabildiğince normal bir şekilde sürdürmelerine ve geliştirmelerine izin verecek şekilde düzenlenmelidir.”

41. Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları)’nın Kural 4 üncü maddesi şöyledir: “(2)Cezaevi idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sağlık – spor temelli- nitelikler taşıyanlar da dahil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun, mevcut olan başka destek türlerini sunmalıdır.”

42. Aynı Nelson Mandela Kuralları’nın Kural 12 inci maddesine göre; “Koğuş sisteminin uygulandığı yerlerde, aynı koğuşa bu şartlar altında birbirleri ile uyuyabilecek kişiler dikkatle seçilerek yerleştirilir.”

43. Aynı Nelson Mandela Kuralları’nın “Beden eğitimi ve spor” başlıklı Kural 21 inci maddesine göre; “(1)Dışarıda çalıştırılmayan her mahpusun, hava koşulları müsaade ettiği zaman günde en az bir saat açık havada uygun bir biçimde beden eğitimi yapmasına imkan verilir. (2)Genç mahpuslara ve fizik durumu itibariyle uygun olan diğer mahpuslara, egzersiz süreleri içinde fiziksel eğitim ile eğlenmeleri için eğitim verilir. Bunun için kendilerine yer, tesis ve araç sağlanır.”

44. Nelson Mandela Kuralları’nın 24 üncü maddesine göre “Mahpuslara sağlık hizmeti sağlanması devletin bir sorumluluğudur. Mahpuslar, toplumda mevcut olan sağlık hizmet standartlarına sahip olmalıdır ve yasal statüleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaksızın ücretsiz olarak gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmelidir.”

45. Aynı Nelson Mandela Kuralları Kural 42 maddesine göre: " Işık, havalandırma, sıcaklık, sağlık, beslenme, içme suyu, açık havaya erişim ve fiziksel egzersiz, kişisel hijyen,

sağlık hizmeti ve yeterli kişisel alan ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere bu kurallarda belirtilen genel yaşam koşulları istisnasız tüm mahpuslara uygulanır."

46. Nelson Mandela Kuralları'nın 58 inci maddesi şöyledir: "Mahpusların gerekli gözetim altında, düzenli aralıklarla aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarına izin verilir."

47. Aynı Nelson Mandela Kuralları'nın Kural 63 üncü maddesine göre "Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olmaları sağlanır."

48. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na (Avrupa Cezaevi Kuralları) Ek "Temel İlkeler" alt başlıklı 1 inci maddesi şöyledir: "Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır." Cezaevi Rejimi" başlıklı 25 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrasına göre; "1.Bütün mahpuslara sağlanan rejim dengeli bir etkinlikler programı sunulmalıdır. 2.Bu rejim, bütün mahpuslara yeterli bir insani ve sosyal etkileşim için gereken süre kadar odalarının dışında zaman harcamalarına izin verilmelidir."

49. Aynı tavsiye kararının "Açık Havaya Çıkma ve Boş Zaman Faaliyetleri" başlıklı 27. Maddesi 6 ve 7. Paragrafına göre; "6. Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olduğunca mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir. 7.Mahpusların egzersiz esnasında ve eğlendirici faaliyetlere katılmaları için birbirleriyle bir araya gelmelerine izin verilmelidir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Başvuranların İddiaları

50. Başvuranlar, 28/05/2018 tarih ve 1815 sayı ile kayda alınan dilekçelerinde; hükümlü olarak buldukları P... L T... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta oldukları koşullarda kalabalıklaşma problemi yaşadıkları, ceza infaz kurumuna yeni gelen tutuklu ve hükümlülerin girişte çıplak aramaya tabi tutuldukları, kabul etmedikleri zaman görevliler tarafından darp edildikleri, görevliler tarafından kötü davranışlara maruz bırakıldıkları, haftalık sohbet ve atölye haklarının keyfi olarak engellendiği, revire çıkmadıkları ve tek doktorun görev yapmakta olduğu, kelepçeli tedaviye zorlandıkları, yasal olan ve bayilerde satılan gazetelerin gerekçesiz olarak verilmediği, radyoların verilmediği, yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğu, yemeklerde kullanılan yağların kötü olduğu, sulardan kanalizasyon kokusu geldiği, şikayetçi olduklarında da suların kesildiği, odalara arama için girildiğinde odaların darmadağın hale getirildiği, köpeklerle arama yapıp aramada hijyen kurallarına dikkat edilmediği, iddialarında bulunmuş ve mağduriyetlerinin giderilmesi talep etmişlerdir. Muhatap kurumun cevaplarına karşı başvuranlar, Kurumumuza görüş yazısı sunmamışlardır.

B. İhlal İddiasına Muhatap Kurumun Yanıtı

51. Başvuranların ceza infaz kurumunda kalmakta oldukları koşullarda kalabalıklaşma problemi yaşadıkları iddiasıyla ilgili olarak; Ceza İnfaz Kurumunda hali hazırda 59 adet koğuş ve 10 adet 12 kişilik ve 92 adet tek kişilik oda bulunmakta olduğu, tüm oda ve koğuşlarda kapasitesi miktarınca hükümlü ve tutuklu barındırılmakta olup kapasitesi üstünde hükümlü ve tutuklu hiç bir koğuş ve odada barındırılmadığı belirtilerek kapasiteleri gösterir çizelge yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

52. Ceza İnfaz kurumuna yeni gelen tutuklu ve hükümlülerin kuruma kabul ve arama işlemlerinde çıplak arama yapıldığı ve karşı çıkanların darp edildiği iddiaları ile ilgili olarak; kuruma yeni gelen tutuklu ve hükümlülerin kuruma kabul ve arama işlemlerinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Kuruma Kabul ve Kayıt İşlemleri" başlıklı 21.maddesi hükümlerinin uygulandığı, kabul ve arama işlemlerinin mevzuata ve usule uygun olarak yapılmakta olup, başvuranların aksi yöndeki iddialarının gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir.

53. Başvuranların, görevliler tarafından kötü davranışlara maruz bırakıldıkları iddialarıyla ilgili olarak; İnfaz kurumunda barındırılmakta olan hiç bir hükümlü ve tutukluya karşı saldırgan ya da provakatif yaklaşımın söz konusu olmadığını, bu hususta hükümlü ve tutuklular tarafından verilmiş olan şikayet dilekçeleri ve suç duyurularının varlığı halinde hiç bir ayırım gözetmeksizin doğrudan P... Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmekte olduğu, savcılık tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin de eksiksiz olarak savcılığa iletildiği ifade edilmiştir.

54. Başvuranların haftalık sohbet ve atölye haklarının kısıtlandığı iddiası ile ilgili olarak; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 46/1 sayılı Genelge uyarınca, Ceza İnfaz Kurumunda eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmekte olduğu, faaliyetlere katılacak hükümlü ve tutukluların, ceza infaz kurumunun mevcudu, güvenlik, kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklu profilleri, hısımlık durumları, kurumun genel düzen ve asayışı, sınıf, salonlar, spor salonları ve atölyelerin kapasitesi gibi nedenler göz önünde bulundurularak Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün ilgili maddeleri gereğince Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Kararı ile belirlenmekte olup, kurumda halen çok sayıda terör örgütü üyeliği suçundan hükümlü ve tutuklu barındırılması nedeniyle bu hükümlü ve tutukluların etkinlikleri suistimal etmemelerinin, etkinlikleri örgüt içi haberleşme ve propaganda maksadıyla kullanmalarının önüne geçilmek amacıyla ve kurumda bulunan koğuşların en az 24 er kişilik olması ve bu sayının sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yeterli derecede olanak sağlaması nedeniyle faaliyetlerin koğuşlar bazında planlanmakta olup, kurumda mevcut bulunan açık spor salonları ve kapalı spor salonundan, belirlenen program dahilinde tüm koğuşların faydalandırılmakta olduğu, kurumda kurs faaliyetlerinin de yürütülmekte olup, halen devam etmekte olan okuma yazma kursları ile İngilizce destek kurslarının devam etmekte olduğu, kurumdaki mevcut atölyelerden imkanları ölçüsünde ve çalışmak isteyen hükümlülerin faydalandırılmakta olduğu, bu kapsamda faaliyetlerle ilgili olarak koğuşlarda sözlü olarak duyuru yapıldığı, hobi atölyesine katılmak isteyenlerden dilekçe talep edildiği, bunun sonucunda atölyelerden faydalanacak, kurslara

katılacak hükümlü ve tutukluların İdare ve Gözlem Kurulunca belirlenmekte olduğu bildirilmiş, Ceza İnfaz Kurumundaki uygulamalarda Kanun, Tüzük ve ilgili mevzuatlar çerçevesinde hareket edildiği, herhangi bir keyfi uygulamanın söz konusu olmadığı belirtilmiştir. kurslara devam etmekte olan hükümlü ve tutukluların listesi yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

55. Revire çıkamadıkları ve tek doktorun görev yapmakta olduğu iddialarıyla ilgili olarak; ceza infaz kurumunda mevcut Aile Sağlığı Merkezinde 1 adet aile hekiminin görev yapmakta olduğu, kurumdaki hükümlü ve tutukluların hazırlanan program çerçevesinde revire çıkartıldığı, muayene ve tedavilerinin yaptırıldığı, acil hastaların ise zaman mevhumu gözetilmeksizin derhal revire çıkartılmakta ve doktor kontrolünden geçirilmekte olduğu, Aile hekiminin raporlu ya da izinli olduğu durumlarda P... İlçe Sağlık Müdürlüğünden doktor görevlendirildiği belirtilerek, revir kayıtlarının dökümü yazılı görüş ekinde gönderilmiştir. Kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların sevk ve nakilleri Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri İle Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkındaki Protokol hükümlerince Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca sağlanmakta olup, kurum doktoru tarafından hastaneye sevk edilen hükümlü ve tutukluların işlemlerinin derhal yapılmakta olup, jandarma personeline teslim edildiği bildirilerek, son üç ayda hükümlü ve tutuklulara yapılan muayenelere ilişkin raporların yer aldığı vizite defterleri de yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

56. Başvuranların kelepçeli tedaviye zorlandıkları iddialarıyla ilgili olarak; Kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların sevk ve nakillerinin, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri İle Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol hükümlerince Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca sağlanmakta olup, hastaneye sevki yapılan hükümlü ve tutukluların tedavilerinin ve özellikle kelepçeli tedavi yapılıp yapılmayacağı hususunun Jandarma Bölük Komutanlığı ve muayeneyi yapacak doktorun tasarrufunda bulunduğu belirtilmiştir.

57. Yasal olan ve bayilerde satılmakta olan gazetelerin gerekçesiz olarak verilmediği iddialarıyla ilgili olarak; Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlü ve tutukluların ücretlerini kendileri ödemek koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan faydalandırılmakta olduğu, kurumun konuşlu bulunduğu Ağrı ili, Patnos ilçesinde mevcut bir tane gazete bayisi bulunmakta olup, bayinin kapasitesi kapsamında temin ettiği gazetelerden hükümlü ve tutuklulara talep ettikleri gazete ve derginin kurum aracılığı ile alınıp kendilerine teslim edildiği bildirilmiştir.

58. Başvuranlar tarafından Radyo temin edilemediği iddiası ile ilgili olarak; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkındaki Yönetmelik'in "Elektrikli Eşyalar" başlıklı 9. maddesi gereği hükümlü, kurum kantininden satın almak kaydıyla bir adet kulaklıklılı küçük ek radyosu bulundurulabilmekte olup, kurum dışından radyo girişinin yasak olduğu ifade edilmiştir.

59. Yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğu, yemeklerde kullanılan yağların kötü olduğu iddialarıyla ilgili olarak; ceza infaz kurumunun kampüs içerisinde konuşlu bir kurum olması nedeniyle kurumun su, ısınma, yemek, elektrik gibi ihtiyaçlarının Patnos Açık Ceza İnfaz Kurumu marifeti ile karşılanmakta olup, Açık Ceza İnfaz Kurumunda hazırlanan ve

"Hükümlü ve tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumu Personeli İaşe Yönetmeliği" hükümlerince kuruma gönderilen yemeklerin tüm hükümlü ve tutuklulara hijyen kuralları içerisinde ve koşu mevcutlarına göre yeterli miktarda ve eşit olarak dağıtılmakta olduğu, görevi başında bulunan personelin de kuruma gönderilen yemeklerden yediği bildirilmiş ve yemek listesi yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

60. Sulardan kanalizasyon kokusu geldiği, şikayetçi olduklarında da suların kesildiği iddialarıyla ilgili olarak; kurumda kullanılmakta olan suların P... Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından kontrol edilen üç ayrı yeraltı kuyusundan sağlanmakta olup, kuyulardan dağıtılan suyun sürekli olarak analizlerinin yaptırılmakta olduğu ve 26.10.2018, 30.10.2018 ile 24.10.2018 tarihlerinde yapılan analizlere göre kullanılan suyun "insani tüketim amacıyla kullanılan sular" yönetmeliğine uygun olduğunun belirlendiği, aynı suyun, P... Açık Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü, tutuklu ve personel tarafından ve Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı ve kampüs içerisinde bulunan 100 dairelik lojmanlarda kalmakta olan personel tarafından da kullanılmakta olduğu bildirilerek, suların analiz raporları yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

61. Koşullarda köpeklerle arama yapıldığı ve tüm eşyaların darmadağın edilerek hijyen kurallarına dikkat edilemediği iddialarıyla ilgili olarak; koşullardaki aramaların 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Arama" yan başlıklı 36.maddesi hükümleri gereğince ayda bir kez genel arama şeklinde yapılmakta olup, 15 Temmuz darbe girişiminin ardından kurumdaki terör suçlarının artması sebebiyle oluşan kalabalıklaşma dolayısıyla yaşanabilecek firarların önlenmesi amacıyla belirsiz aralıklarla olmak kaydıyla kısmi aramaların da yapılmakta olduğu ancak başvuruların iddia ettikleri gibi haftada bir arama yapılmadığı ve aramalarda hiç bir eşyanın dağıtılması ya da yerlere atılmasının söz konusu olmadığı ifade edilmiş ve koşullarda yapılan arama tutanakları yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

62. İhlal iddiasına muhatap kurumun 18/01/2019 tarih ve 2019/3136 sayı ile kayda alınan ikinci yazısında iddialara ilişkin yeni bir değerlendirmede bulunulmamış, Kurumda barındırılmakta olan terör suçlarından hükümlü ve tutukluların hobi atölyelerine çıkarılmalarına ilişkin karar ile hükümlü ve tutukluların spor salonlarından faydalandırılmalarına ilişkin program çizelgesi ve isim listeleri yazı ekinde gönderilmiştir.

VI. DEĞERLENDİRME

A. Kabul edilebilirlik yönünden

a. Ceza İnfaz Kurumuna Yeni Gelen Tutuklu ve Hükümlülerin Girişte Çıplak Aramaya Tabi Tutuldukları ve Kabul Etmedikleri Zaman Görevliler Tarafından Darp Edildikleri İddiaları Yönünden

63. 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Başvurular ve İnceleme Usulleri" başlıklı 17 inci maddesine göre; "(1)Ayrımcılık yasığı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan

herhangi bir ücret alınmaz. (6) İnsan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin resen yapılan incelemeler için ihlal mağdurunun şahsen belirlenebilir olduğu durumlarda kendisinin veya kanuni temsilcisinin açık rızasının alınması şarttır. (8) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır."

64. Ceza infaz kurumuna yeni gelen tutuklu ve hükümlülerin girişte çıplak aramaya tabi tutuldukları, kabul etmedikleri zaman görevliler tarafından darp edildikleri iddiaları, başvuranların kendilerinin bizzat çıplak aramaya maruz kaldıklarına dair iddialar olmadığı ve başvuranların bizzat uğradıkları bir mağduriyeti içermediği gibi, yukarıda bahsedilen 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 17 inci maddesine göre, işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını iddia eden kişiler tarafından bizzat Kurumumuza müracaat gerekmekte olduğundan, 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 67 inci maddesinin 2 nci fıkrası doğrultusunda, başvurunun esas incelemesi ve araştırılması esnasında başvurunun ön inceleme şartlarını taşımadığı bu nedenle kabul edilemez olduğu anlaşılmıştır.

b. Ceza İnfaz Kurumu Görevlilerinin Kötü Davranışları Sebebiyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden:

65. Başvuranlar her ne kadar buldukları ceza infaz kurumu görevlileri tarafından kendilerine kötü davranılmak suretiyle muameleye maruz bırakıldıklarını iddia etmişlerse de, mevcut dosya üzerinden yapılan incelemede başvuranlar tarafından iddialarını ispatlayacak hiçbir belge, bilgi v.b. somut bir delilin dosyaya sunulmadığı görülmüş olduğundan ve başvuranların görevliler tarafından kötü muameleye maruz kaldıkları kanaati getireceğimiz somut bir husus bulunmadığından, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğu anlaşılmıştır.

c. Kötü muamele kapsamındaki; koşullarda kalabalıklaşma problemi yaşadıkları, haftalık sohbet ve atölye haklarının keyfi olarak engellendiği, revire çıkamadıkları ve tek doktorun görev yapmakta olduğu, kelepçeli tedaviye zorlandıkları, yasal olan ve bayilerde satılan gazetelerin gerekçesiz olarak verilmediği, radyoların verilmediği, yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğu, yemeklerde kullanılan yağların kötü olduğu, sulardan kanalizasyon kokusu geldiği, şikayetçi olduklarında da suların kesildiği, odalara arama için girildiğinde odaların darmadağın hale getirildiği, köpeklerle arama yapıp aramada hijyen kurallarına dikkat edilmediği iddiaları yönünden:

66. Ön inceleme aşamasında şekil şartlarını taşıdığı anlaşılan ve açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan iddiaların incelenebilirlik yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmiş, başvurunun esastan incelemesine geçilmiştir.

B. Esas incelemesi yönünden

67. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilen ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Ulusal Önleme Mekanizması Görevi Kapsamındaki ileri sürülen iddialarla ilgili olarak, başvuruların iddiaları, ihlal iddiasına muhatap kurumun yanıtları, ekteki bilgi ve belgeler, uluslararası düzenlemeler ve mevcut yasal mevzuat hükümleri somut olay ile birlikte incelenip değerlendirildiğinde;

a. Fiziksel Koşullarla Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

68. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kötü muamele olarak kabul edilebilecek hususların farklı şekillerde tezahür etmesi mümkündür. “Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir” (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 37).

69. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17 inci maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı yasağı getirilmiştir (AYM, Cezmi Demir ve Diğerleri, B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 80). Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve Sözleşme'nin 3. maddesi her hangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir.

70. Bir muamelenin Anayasa'nın 17 inci maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir. Her olayda asgari eşğin aşıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır.

71. Başvuranlar kaldıkları koşulların kalabalık olmasından olumsuz etkilendiklerini öne sürmektedirler. Avrupa Cezaevi Kurallarına göre “Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olabildiğince özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.”

72. Bir cezaevindeki bütün hizmetlerin ve faaliyetlerin, planlanandan daha çok kişinin olması durumunda olumsuz yönde etkilenmesi mümkündür. Kalabalıklaşma nedeniyle ilgili kurumdaki genel yaşam kalitesi, belki de çok ciddi biçimde düşecektir. Ayrıca cezaevindeki veya cezaevinin bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşmanın, fiziksel açıdan insanlık dışı veya aşağılayıcı düzeye gelebilecek nitelikte olması da mümkündür.

73. AYM'nin de ifade ettiği üzere “Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 gecesini silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kaldığını ve ülke genelinde FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen kişiler hakkında soruşturma başlatılıp bu soruşturmalarda kapsamında pek çok kişi hakkında tutuklama tedbiri uygulandığını yeniden hatırlatmak gerekir. Bu öngörülemez durum sonucunda ülke genelindeki tutuklu sayısı çok kısa süre -birkaç gün- içinde on binlerle ifade edilen sayılarla artmıştır” (AYM, Mehmet Hanifi Baki § 48). Bu nedenle dosya üzerinden yapılan incelemede, gerek muhatap kurumun yazılı görüş ekinde gönderilen kapasiteleri gösterir çizelgelerin incelenmesinden gerekse yukarıda bahsedilen ve öngörülemez durum sonucunda ülke genelinde tutuklu sayısının artmasından dolayı oluşan kapasite doluluğu nedeniyle, mevcut ceza infaz kurumundaki uygulamanın meşru bir nedeni olduğu kabul edilebilir.

b. Sohbet Hakkı, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Erişememe ile Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

74. Başvuranlar, haftalık sohbet ve atölye haklarının keyfi olarak engellendiğini iddia etmişlerdir. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı yasağı getirilmiştir (AYM, Cezmi Demir ve Diğerleri, B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 80). Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve Sözleşme'nin 3. maddesi her hangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir.

75. AİHM, bir muamele veya verilen cezanın Sözleşmenin 3 üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için asgari ağırlık eşiği ölçütünü kullanmakta, bir muamele veya cezanın 3 üncü madde kapsamında işkence olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine karar verilirken; muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri, cinsiyet, yaş ve mağdurun sağlık durumu gibi faktörler dikkate alınmaktadır. (AİHM, İrlanda/Birleşik Krallık Davası , 5310/71, 18/01/1978, § 162). Öte yandan, bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için de asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmekte olup Anayasa mahkemesi de kararlarında, asgari eşiğin aşılmış olduğunu somut olayın özelliklerini dikkate alınarak değerlendirmektedir. (AYM, Tahir Canan, B.No: 2012/969, 18/9/2013, § 23).

76. Anayasa Mahkemesine göre hükümlü veya tutuklular (mahkûmlar), Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak “bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma” olarak değerlendirilebilecek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında (AYM. B.No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına genel olarak sahiptirler. Bununla birlikte cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda sahip oldukları haklar sınırlanabilir Anayasa'nın 17.maddesinin üçüncü fıkrasındaki “kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” şeklindeki kural hükümlü ve

tutuklulara yönelik uygulamalar için de geçerli olup bu husus, 5275 sayılı Kanun'un "İnfazda temel ilke" başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." Ve yine Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir" şeklinde düzenleme ile açıkça vurgulanmıştır. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet kararının veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır. (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 35-36).

77. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kötü muamele olarak kabul edilebilecek hususların farklı şekillerde tezahür etmesi mümkündür. Anayasa Mahkemesine göre bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 37).

78. Anayasa'nın 17. maddesi, cezaevinde tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların, mahkûmları, özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde, mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve gerekli tıbbi yardım sağlanması da insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (AİHM Piechowicz/Polonya, B.No. 20071/07, 17/4/2012, § 162).

79. AİHM mahkûmların diğer mahkûmlarla görüşmesinin yasaklanmasının güvenlik, disiplin veya önleyici tedbirlerin gerektirdiği koşullarda Sözleşmenin 3 üncü maddesinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir. (bkz. Öcalan/Türkiye, B.No: 46221/99, 12/5/2005, § 191). Ayrıca güvenliği sağlama, tutulan kişiyi diğer tutululardan koruma, devam eden yargılamada sanıkların hileli işbirliği yapmalarını veya tutulan kişinin dışarıdakilerle suç için işbirliği yapmalarını önleme gibi amaçlarla, tek başına tutma tedbirinin uygulanması da mümkündür. Başka bir ifade ile sıkı güvenlik rejimine ilişkin bir tedbir olan tek başına tutma kendiliğinden Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir müdahale sayılmaz (bkz. Van der Ven/Hollanda, § 50).

80. Cezaevindeki mahkûmlara yönelik aktiviteler (meslek edindirme, eğitim, spor, sohbet gibi) mahkûmların bedensel ve ruhsal sağlıkları için çok önemlidir. Ancak bu tür aktivitelerin her birinin birbirinden bağımsız olarak sağlanmasının, cezaevleri için bir zorunluluk olduğu söylenemez. Cezaevinin imkânları kapsamında mahkûmlar için belirlenen değişik etkinliklere katılım mahkûmların sosyal yalnızlaşmasını engelleyecektir. Bununla birlikte, mahkûmların bu tür aktivitelerle katılımının engellenmesi durumunda dahi kitap,

gazete, dergi ve radyo gibi imkânlarla sahip olması ya da cezaevinin dışındakilerle mektupla iletişim kuruyor olması veya ziyaretçileri ile görüşebilmesi de sosyal iletişim imkânının olduğunun kabul edilmesini gerektirir (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 44).

81. Somut olayda, ihlal diddasına muhtap kurum yazılı görüşünde, başvuranların ceza infaz kurumundaki faaliyetlere katılacak hükümlü ve tutukluların, ceza infaz kurumunun mevcudu, güvenlik, kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklu profilleri, hısımlık durumları, kurumun genel düzen ve asayışı, sınıf, salonlar, spor salonları ve atölyelerin kapasitesi gibi nedenler göz önünde bulundurularak imkânlar kapsamında sohbet, atölye ve spor etkinliklerinden faydalandırıldıkları, kurumda halen çok sayıda terör örgütü üyeliği suçundan hükümlü ve tutuklu barındırılması nedeniyle bu hükümlü ve tutukluların etkinlikleri suistimal etmemelerinin, etkinlikleri örgüt içi haberleşme ve propaganda maksadıyla kullanmalarının önüne geçilmek amacıyla ve kurumda bulunan koşulların en az 24 er kişilik olması ve bu sayının sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yeterli derecede olanak sağlaması nedeniyle faaliyetlerin koşullar bazında planlanmakta olduğu, kurumdaki mevcut atölyelerden imkanları ölçüsünde ve çalışmak isteyen hükümlülerin faydalandırılmakta olduğu, bu kapsamda faaliyetlerle ilgili olarak koşullarda sözlü olarak duyuru yapıldığı, hobi atölyesine katılmak isteyenlerden dilekçe talep edildiği, bunun sonucunda atölyelerden faydalanacak, kurslara katılacak hükümlü ve tutukluların İdare ve Gözlem Kurulunca belirlenmekte olduğu belirtilmiş olup; kurumun yazılı görüş yazısı ve ekindeki bilgi ve belgelerden, P... L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Kararı'nın 14.12.2018 tarih ve 2018/5195 sayılı kararı ile hobi atölyesi faaliyetinden başvuranlardan A... E... Y..., M... A... C... ve A... E... isimli hükümlülerin faydalanmakta oldukları, yine hükümlü ve tutukluların spor faaliyetlerine koşu koşu katılımlarının sağlandığı ve düzenli olarak spor faaliyetlerinin düzenlendiği de görülmüştür. Ayrıca Ceza infaz kurumunun keyfi uygulama yaptığına ve programların planlamasının iyi yapılmadığına ve başvuranların işkence ya da kötü muamele kapsamında sayılabilecek farklı bir muamele gördüklerine dair dosya kapsamında bilgi, belge ve somut bir delile ulaşılammıştır.

82. Başvuranlar, yasal olan ve bayilerde satılan gazetelerin gerekçesiz olarak verilmediğini iddia etmişlerdir. Nelson Mandela Kuralları'na göre "Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olmaları sağlanır." 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 62 nci maddesi de mahpusların dergi, gazete, kitap gibi süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkını güvenceye almıştır.

83. 5275 sayılı Kanunun "Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma, İfade Özgürlüğü" başlıklı 60 ıncı maddesi ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanmasını güvence altına almıştır. Nelson Mandela Kurallarına göre de "cezaevi idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sağlık – spor temelli- nitelikler taşıyanlar da dâhil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun, mevcut olan başka destek türlerini sunmalıdır."

84. Somut olayda, ihlal iddiasına muhatap kurum yazılı görüşünde, Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlü ve tutukluların ücretlerini kendileri ödemek koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan faydalandırılmakta olduğunu, kurumun konuşlu bulunduğu A... ili, P... ilçesinde mevcut bir tane gazete bayisi bulunmakta olup, bayinin kapasitesi kapsamında temin ettiği gazetelerden hükümlü ve tutuklulara talep ettikleri gazete ve derginin kurum aracılığı ile alınıp kendilerine teslim edildiğini belirtmiştir. Dosya kapsamında başvuruların soyut iddiaları dışında başkaca bir bilgi ve belge de bulunmamaktadır. Kültürel faaliyetlerle ilgili hususlarda, Ceza infaz kurumunun gerek bulunduğu coğrafi konum, gerekse diğer kültürel kaynakların temini hususundaki imkanlar birlikte değerlendirilmelidir.

85. Somut olaya özgü şekilde tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; ceza infaz kurumlarında kötü muamele kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bu kapsamda yapılan değerlendirmede, Ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi, disiplinin ve güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Ceza infaz kurumu koşulları bu bağlamda olayın kendine özgü koşullarına göre söz konusu yasak kapsamında değerlendirilebilir. Bu çerçevede bir ceza infaz kurumunda mahpusların kurumda düzenlenen etkinliklerin ve sosyal, kültürel ve sportif kurslara katılma gibi faaliyetlerin, diğer tutulma koşullarıyla bir bütün olarak, mahpusların yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmekte birlikte, somut olayda yukarıda açıklanan nedenlerle, başvuranların işledikleri suçlar neticesinde mahkum oldukları cezaya ilişkin ceza infaz rejiminin oluşturduğu elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaşmadığı ve başvuranların iddialarının kötü muameleden bahsedebilmek için gerekli ağırlık eşliğini aşmadığı anlaşılmaktadır.

c. Sağlık Hakkı ile Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

86. Başvuranlar, kurumda tek doktorun çalışmakta olduğunu ve revire çıkamadıklarını iddia etmişlerdir. Nelson Mandela Kuralları'na göre "Mahpuslara sağlık hizmeti sağlanması devletin bir sorumluluğudur. Mahpuslar, toplumda mevcut olan sağlık hizmet standartlarına sahip olmalıdır ve yasal statüleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaksızın ücretsiz olarak gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmelidir." Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, mahpusların tedavisi zor bir hastalığının olması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların iyilik halinin korunması kapsamında devletlere bir takım yükümlülükler getirebilmektedir (Arutyunyan v. Rusya, §71). Bu çerçevede kimi durumlarda mahpuslara gerekli tıbbi yardımın verilmemesi işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmesine neden olabilmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan hasta bir kimseye gerekli tıbbi yardımın verilmemesi acil bir duruma yol açmışsa veya kişinin 'yoğun ve uzun süreli acı çekmesine' sebep olmuşsa, insanlık dışı muamele yasağı ihlal edilmiş olabilir.

87. Somut olayda başvuranlar sağlık hakkına erişemediklerini öne sürmektedirler. Ceza infaz kurumu yazılı görüşünde, kurumdaki hükümlü ve tutukluların hazırlanan program çerçevesinde revire çıkartıldığını, muayene ve tedavilerinin yaptırıldığını, acil hastaların ise zaman mevhumu gözetilmeksizin derhal revire çıkartılmakta ve doktor kontrolünden

geçirilmekte olduğunu, Aile hekiminin raporlu ya da izinli olduğu durumlarda P... İlçe Sağlık Müdürlüğünden doktor görevlendirildiğini belirtilerek, yazılı görüş ekinde son üç aya ait hükümlü ve tutukluların revir kayıtlarının dökümü yazılı görüş ekinde gönderilmiştir. Yazılı görüş ekindeki son üç aya ait ceza infaz krurumunda, hükümlü ve tutuklulara yapılan muayenelere ilişkin raporların yer aldığı vizite defterleri kayıtlarının incelenmesi neticesinde, kurumda düzenli olarak hükümlü ve tutukluların revire çıkmakta oldukları, hatta başvuranlardan T... Ö..., Z... B..., A... Ö... ve Ç... K... isimli hükümlü ve tutukluların 24.09.2018 ve 22.10.2018 tarihlerinde olmak üzere revire çıktıkları ve ayaktan tedavi oldukları görülmüş olup, başvuranların diğer mahkûmlardan farklı bir muameleye tabi tutulduklarına dair herhangi bir iddiaları da bulunmamaktadır. Dosya üzerinden yapılan incelemede, başvuranın sağlık hakkına erişemediği iddialarının acil bir duruma yol açtığı veya kişinin ‘yoğun ve uzun süreli acı çekmesine’ sebep olacak düzeyde eriştiği kanaatine varılmasını gerektirecek somut herhangi bir delil bulunmadığı değerlendirilmektedir.

88. Başvuranlar, kelepçeli olarak tedaviye zorlandıklarını iddia etmektedirler. AİHM’e göre nakil sırasında kelepçe gibi hareketi kısıtlayıcı araçların kullanılması, hukuka uygun bir tutma kararıyla ilgili olarak uygulanması ve makul ölçüde gerekli olandan fazla güç kullanmayı içermemesi veya kişinin kelepçeli halini kamuya ifşa etme amacı taşımaması halinde, Sözleşme’nin 3. maddesi bakımından bir sorun doğurmamaktadır. Bu işlemin uygulanmasında kişinin kaçma, yaralamaya veya bir zarara sebebiyet verme riski bulunup bulunmadığı ile tıbbi tedavi için hastaneye sevkini kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır (AİHM, Henaf v. Fransa, §48)

89. İhlal iddiasına muhatap kurum yazılı görüşünde kelepçeli tedavi iddialarıyla ilgili olarak, kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların sevk ve nakillerinin, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri İle Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol hükümlerince Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca sağlanmakta olup, hastaneye sevki yapılan hükümlü ve tutukluların tedavilerinin ve özellikle kelepçeli tedavi yapılıp yapılmayacağı hususunun Jandarma Bölük Komutanlığı ve muayeneyi yapacak doktorun tasarrufunda bulunduğu belirtilmiştir. Somut olayda dosya üzerinden yapılan incelemede, gerek hastanın kaçmasını engellemek amacıyla güvenlik tedbirlerini almakla yükümlü olan Jandarma ve muayeneyi yapacak doktor hastanın durumunun ağırlığına göre kelepçeli tedavi hususunda tasarruf sahibi olduğundan, gerek se başvuranların kelepçeli bir şekilde tedavisinin makul ölçüde gerekli olandan fazla güç kullanmayı içerdiği veya kişinin kelepçeli halini kamuya ifşa etme amacı taşıdığı kanaatine varılmasına neden olacak somut bilgiler sunulmadığından dolayı, her tedavinin kendine özgü şartlar ve durumlar içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

d. Gıda ve Beslenme Hakkı İle Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

90. Somut olayda başvuranlar yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğunu, kullanılan yağların kötü olduğunu, suların kanalizasyon kokusu geldiğini, şikayetçi olduklarında da suların kesildiğini iddia etmişlerdir. Anayasa'nın 1 Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî

varlığı" başlıklı 17 inci maddesine göre; "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Hükümlünün Beslenmesi" başlıklı 72 inci maddesine göre, hükümlülere Adalet ve Sağlık Bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

91. Mandela Kuralları Kural 42 maddesinde ışık, havalandırma, sıcaklık, sağlık, beslenme, içme suyu, açık havaya erişim ve fiziksel egzersiz, kişisel hijyen, sağlık hizmeti ve yeterli kişisel alan ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere bu kurallarda belirtilen genel yaşam koşulları istisnasız tüm mahpuslara uygulanır denilmektedir.

92. 11/1/2006 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'nın (Avrupa Cezaevi Kuralları) "Beslenme" başlıklı bölümü şöyledir: "1. Mahpuslara, yaşlarını, sağlıklarını, fiziki koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini hesaba katan besleyici gıdalar temin edilmelidir. 2. Asgari enerji ve protein miktarı da dâhil olmak üzere besleyici bir gıdanın gerekleri ulusal mevzuatta düzenlenmelidir. 3. Yiyecekler hijyenik olarak hazırlanmalı ve dağıtılmalıdır. 4. Mahpuslara makul aralıklarla günde üç öğün yemek verilmelidir. 5. Mahpuslar temiz içme suyuna her zaman ulaşabilmelidir. 6. Pratisyen hekim veya nitelikli bir hemşire tıbbi sebeplerle özel bir mahpusun beslenmesinde değişiklik yapmalıdır."

93. Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların sağlığı göz önünde bulundurmamak suretiyle cezaevlerinde uygun beslenmenin sağlanmasının da Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kamu otoritelerinin pozitif bir yükümlülüğü olduğu kabul edilmelidir (Benzer yönde AIHM kararları için bkz. Moisejevs/Litvanya, B. No: 64846/01, 15/6/2006, § 78).

94. Somut olayda kurum yazılı görüşünde, başvuranların yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğu, yemeklerde kullanılan yağların kötü olduğu iddialarıyla ilgili olarak; ceza infaz kurumunun kampüs içerisinde konumlu bir kurum olması nedeniyle kurumun su, ısınma, yemek, elektrik gibi ihtiyaçlarının P... Açık Ceza İnfaz Kurumu marifeti ile karşılanmakta olup, yemeklerin kampüs içinde bulunan P... Açık Ceza İnfaz Kurumunca "Hükümlü ve tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumu Personeli İşe Yönetmeliği" hükümlerine uygun olarak hazırlandığı ve görevi başında bulunan personelin de kuruma gönderilen yemeklerden yediği bildirilmiştir.

95. Suların kanalizasyon kokusu geldiği, şikayetçi olduklarında da suların kesildiği iddialarıyla ilgili olarak da; kurumda kullanılmakta olan suların P... Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından kontrol edilen üç ayrı yeraltı kuyusundan sağlanmakta olup, kuyulardan dağıtılan suyun sürekli olarak analizlerinin yaptırılmakta olduğu ve 26.10.2018, 30.10.2018 ile 24.10.2018 tarihlerinde yapılan analizlere göre kullanılan suyun "insani tüketim amacıyla kullanılan sular" yönetmeliğine uygun olduğunun belirlendiği, aynı suyun, P... Açık Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü, tutuklu ve personel tarafından ve Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı ve kampüs içerisinde bulunan 100 dairelik lojmanlarda kalmakta olan personel tarafından da

kullanılmakta olduğu bildirilerek, yemek listesi ve suların analiz raporları yazılı görüş ekinde gönderilmiştir.

96. Kurum yazılı görüş ekindeki yemek listelerinin incelenmesi neticesinde, listelerin alt kısmında diyetle olanlara yağsız ve tuzsuz olarak hazırlanan yemeklerin teslim edildiği, vejeteryan olan hükümlü ve tutuklulara mevcut yemek listesindeki yemeklerin hayvansal ürünlerin dışında hazırlanıp verilmekte olduğu, doğrudan et yemeği olduğunda da, haşlanmış patates, domates, biber, salatalık, v.s. verildiği bildirildiği görülmüş ve mevcut yemek listesi ve kişilerin tercihlerine göre oluşturulan alternatif çözüm yolları değerlendirildiğinde, kötü muamele oluşturacak bir durumun olmadığı görülmektedir.

e. Haberleşme Hakkı İle Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

97. Başvuranlar, ceza infaz kurumu tarafından radyo temin edilmediğini iddia etmişlerdir. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında Tüzüğün(Tüzük) "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 09 ıncı maddesi birinci fıkrası gereği "(1)Hükümlü, kurumlarda merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. (2)Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz. (4)Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

98. Nelson Mandela Kuralları'nın Kural 63 üncü maddesine göre "Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olmaları sağlanır."Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek 2. Bölüm "Hapsedilme Koşulları" başlıklı, "Dış dünya ile ilişki" alt başlıklı 24.2 ye göre; "Devam etmekte olan bir ceza soruşturması, emniyet, güvenlik ve düzeninin muhafaza edilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi ve suç mağ-durunun korunması için gerekli görülmesi halinde, haberleşme ve zi-yaretlere kısıtlamalar konabilir ve izlenebilir. Aynı tavsiye kararı 24.12 gereği "Emniyet ve güvenliğin muhafazası, kamu yararı bulunması ya da mağdurların, diğer mahpusların veya personelin bütünlüğünün korunması gibi zorunlu nedenlerle yasaklanmadıkça mahpusların med-ya ile haberleşmesine izin verilmelidir."

99. Somut olayda kurum yazılı görüşünde, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkındaki Yönetmelik'in "Elektrikli Eşyalar" başlıklı 9 uncu maddesi gereği

hükümlünün, kurum kantininden satın almak kaydıyla bir adet kulaklıklılı küçük ek radyosu bulundurulabilmekte olduğu, kurum dışından radyo girişinin yasak olduğu ifade edilmiştir.

100. Somut olayda yukarıda açıklanan nedenlerle, başvuranların işledikleri suçlar neticesinde mahkum oldukları cezaya ilişkin ceza infaz rejiminin oluşturduğu elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaşmadığı ve başvuranların iddialarının kötü muameleden bahsedebilmek için gerekli ağırlık eşliğini aşmadığı anlaşılmakta olup, kurum yazılı görüşünde kurum tarafından haberleşme hakkıyla ilgili olarak getirilen bu kısıtlamanın yapıldığı ve güvenlik nedeniyle kurum dışından radyo girişinin yasak olduğunun, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine uygun olarak uygulama yapıldığının bildirilmesi sebebiyle, başvuranlara karşı yapılan bir kötü muameleden bahsetmek mümkün değildir.

f. Mahremiyet ve Hijyen Hakkıyla İlgili Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

101. Başvuranlar koşullarda köpeklerle arama yapıldığı ve tüm eşyaların darmadağın edilerek hijyen kurallarına dikkat edilemediğini iddia etmektedirler. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Arama" başlıklı 36 ıncı maddesine göre; "Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Her ay bir kez mutlaka arama yapılır." 06/04/2006 tarih ve 26131 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün "Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım" başlıklı 46 ıncı maddesine göre; "(1)Kurumlarda, oda ve eklentilerinde, hükümlünün üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapılır. Oda ve eklentilerinde yapılacak aramalarda bir hükümlü hazır bulundurulur. (2)Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, çıplak olarak veya beden çukurlarında aşağıda belirtilen usullere göre arama yapılabilir.

102. Mandela Kuralları Kural 50 de; "Mahpusların ve hücrelerin aranmasına ilişkin yasa ve yönetmelikler, uluslararası hukuktaki yükümlülöklere uygun olmalı ve hapishanede güvenliğinin sağlanması ihtiyacını göz önünde bulundurarak uluslararası standartları ve normları dikkate almalıdır. Aramalar, aranan kişinin insanlık haysiyeti ve mahremiyetine saygılı bir şekilde ve aynı zamanda ölçülölük, yasallık ve zorunluluk ilkeleri doğrultusunda yürütölür." demektedir. Kural 51 e göre; "Aramalar taciz etmek, tehdit etmek veya tutsakların gizliliğine gereksiz yere müdahale etmek için kullanılamaz. Hesap verebilirlik doğrultusunda, cezaevi idaresi, aramanın gerekçeleri, aramayı gerçekleştirenlerin kimlikleri ve aramanın sonuçlarının yanı sıra özellikle üst araması ve iç beden muayenelerinin ve hücrelerin aranmasını uygun kayıtlarını muhafaza etmelidir."

103. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek 2. Bölüm "Hapsedilme Koşulları" başlıklı

"Hijyen" alt başlıklı, 19.3 maddesine göre; "Mahpuslar, hijyene ve mahremiyete saygı gösteren sıhhi imkânlara her an ulaşabilmelidirler."

104. Somut olayda kurum yazılı görüşünde,koğuşlardaki aramaların 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Arama" yan başlıklı 36.maddesi hükümleri gereğince ayda bir kez genel arama şeklinde yapılmakta olduğu ve 15 Temmuz darbe girişiminin ardından kurumdaki terör suçlarının artması sebebiyle oluşan kalabalıklaşma dolayısıyla yaşanabilecek firarların önlenilmesi amacıyla belirsiz aralıklarla olmak kaydıyla kısmi aramaların da yapılmakta olduğu bildirilmiş olup, yazılı görüş ekinde aramaların usule uygun olarak ve hijyen kurallarına uyularak yapıldığına dair koğuş arama tutanakları gönderilmiş olmakla, başvuruların işkence ya da kötü muamele kapsamında sayılabilecek farklı bir muamele gördüklerine dair dosya kapsamında bilgi, belge ve somut bir delile ulaşılamamıştır.

105. Bu çerçevede, 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrası doğrultusunda, insan hakları ihlali olmadığı kanaatine varılmıştır.

VII.KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. Başvuranların, ceza infaz kurumuna yeni gelen tutuklu ve hükümlülerin girişte çıplak aramaya tabi tutuldukları, kabul etmedikleri zaman görevliler tarafından darp edildikleri iddialarının, incelenebilirlik yönünden başvurunun ön inceleme şartlarını taşımaması sebebiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuranların ceza infaz kurumu görevlileri tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıkları iddialarının, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvuranların Türkiye İnsan hakları ve Eşitlik Kurumunun Ulusal Önleme Mekanizması Görevi kapsamında ileri sürülen ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin koğuşlarda kalabalıklaşma problemi yaşadıkları, haftalık sohbet ve atölye haklarının keyfi olarak engellendiği, revire çıkamadıkları ve tek doktorun görev yapmakta olduğu, kelepçeli tedaviye zorlandıkları, yasal olan ve bayilerde satılan gazetelerin gerekçesiz olarak verilmediği, radyoların verilmediği, yemeklerin sağlıksız ve kalitesiz olduğu, yemeklerde kullanılan yağların kötü olduğu, suların kanalizasyon kokusu geldiği, şikayetçi olduklarında da suların kesildiği, odalara arama için girildiğinde odaların darmadağın hale getirildiği, köpeklerle arama yapılıp aramada hijyen kurallarına dikkat edilmediği iddialarının değerlendirilmesi sonucunda başvuruda, 6701 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin 4 üncü fıkrası doğrultusunda İNSAN HAKLARI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

4. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,

5. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

6. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

07.05.2019 tarihinde, OYBİRLİĞİYLE, karar verildi.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Mesut KINALI
İkinci Başkan

Can ESEN
Üye

Cemil KILIÇ
Üye

Dilek ERTÜRK
Üye

Halil KALABALIK
Üye

Harun MERTOĞLU
Üye

Hıdır YILDIRIM
Üye

Mehmet ALTUNTAŞ
Üye

Mehmet Emin GENÇ
Üye

Safet BALIN
Üye